

SOKHANVARI

Els Roelandt

SOHEILA SOKHANVARI, *Eve (Portrait of Katayoun (Amir Ebrahimi))*, 2021, courtesy of the kunstenaar en Kristin Hjellegjerde gallery, © Soheila Sokhanvari

MAHSA JINA AMINI,
MAHSA JINA AMINI
SAY HER NAME,
SAY HER NAME

In de bijzonder actuele expo *Rebel Rebel* legt de Iraans-Britse kunstenaar Soheila Sokhanvari met haar installatie van een reeks verbluffende miniatuurportretten en een soundscape de tegenstellingen bloot die het leven van Iraanse vrouwen tussen 1925 en de revolutie van 1979 kenmerkten.

In het Urdu betekent *Jina* leven, het is een van de redenen waarom de slogan زن زندگی آزادی *Woman, Life, Freedom* — die al sinds het eind van vorige eeuw door Koerden wordt gehanteerd — zo resoneert na de dood van de jonge studente Mahsa Jina Amini. De slogan werd eerst gebruikt door de PKK en later toegeëigend door vrouwelijke Koerdische verzetsstrijders en door vrouwenorganisaties over de hele wereld.

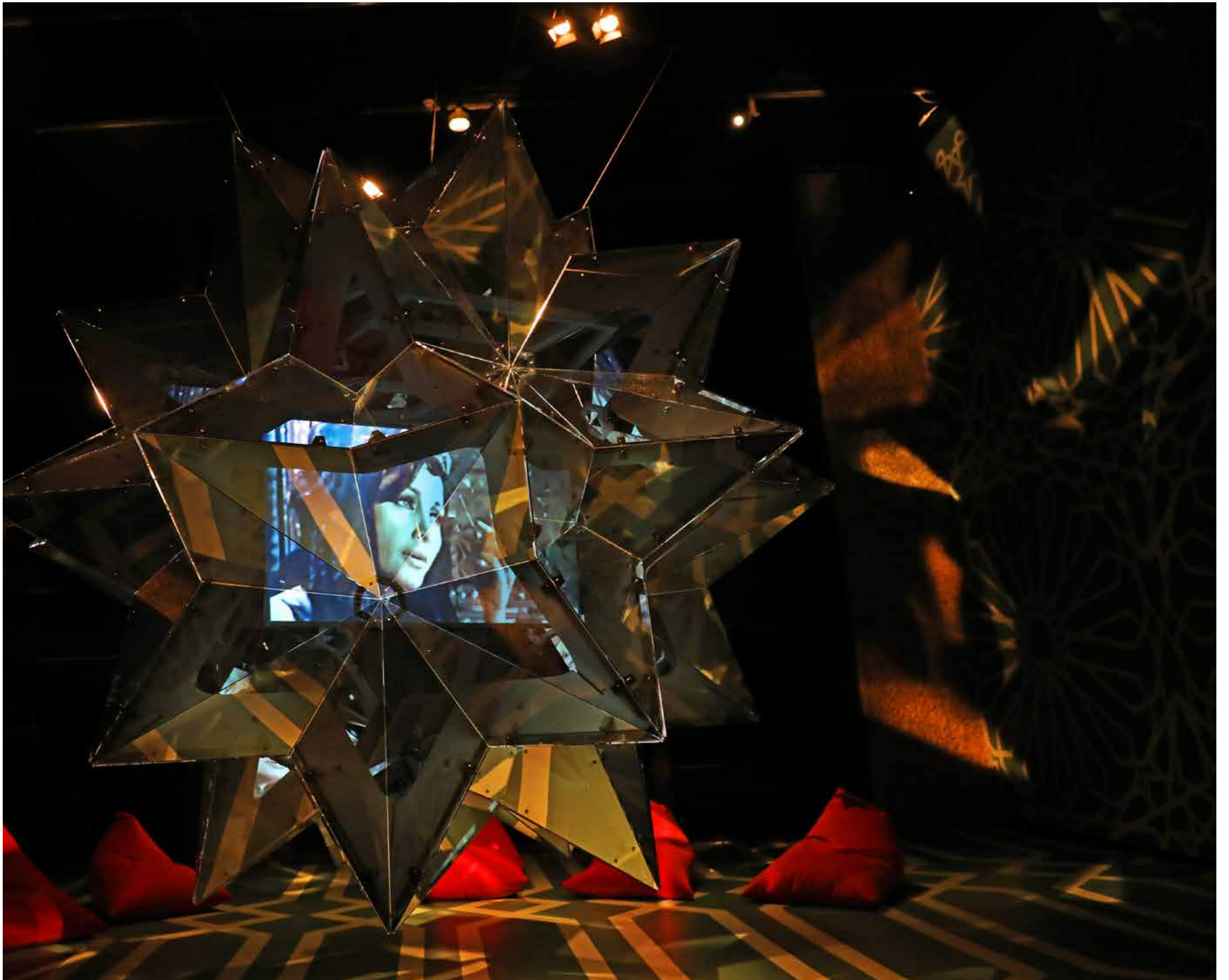
Op 20 september zou ze 23 worden, Mahsa Jina Amini. Samen met haar broer trok ze vanuit haar dorp naar Teheran op die fatale dag, het was 14 september, ze wou een bezoek brengen aan de universiteit waar ze hoopte zich in te schrijven. Bij de uitgang van de metro werd ze door de moraalpolitie opgepakt omdat een haarlok vanonder haar hidjab zichtbaar was. Twee uur na haar arrestatie belandde Mahsa Jina Amini in coma, twee dagen later, op 16 september 2022, werd ze na een hartfalen doodverklaard.

Het voelt vreemd om een tekst te beginnen met de vertelling van de dood van een jonge vrouw. Telkens we een jonge vrouw als slachtoffer beschrijven, opvoeren, kaarten we misschien wel een wantoestand aan maar tegelijk normaliseren we deze wantoestand ook. Door vrouwen telkenmale te situeren in een slachtofferrol, wordt deze rol ook bekrachtigd, bevestigd, beschouwd als in de lijn der verwachting.

Misschien is dat de reden waarom ik koste wat kost de expo *Rebel Rebel* wou zien bij The Curve, een expositie in The Barbican in Londen. Zelden was een expo actueler of beter getimed dan deze. Soheila Sokhanvari, een in Cambridge wonende Iraans-Britse kunstenaar, viert en herdenkt in haar

tentoonstelling 28 feministische iconen uit het prerevolutionaire Iran van wie velen tot ballingschap werden gedwongen na de val van Reza Pahlavi, bij ons beter bekend als Reza Shah, de laatste sjah van Iran (van 1941 tot 1979). Tot deze iconen behoren onder meer intellectueel en schrijfster Simin Dāneshvar, dichteres Forough Farrokhzad en actrice Nosrat Partovi, mij allen volstrekt onbekend. In plaats van deze vrouwen te presenteren als slachtoffers van het patriërchaat en de religieuze en politieke onderdrukking, portretteert Sokhanvari de vrouwen op hun gloriemoment, het moment waarop ze hun artistiek sterke moment beleefden, als heldinnen. Om hun portret en naam eerst zelf te laten spreken, en hun meestal ellendig en in verdrukking of geweld eindigend verhaal niet te laten primeren, wordt niet onder elk portret een levensverhaal verteld, je kan het wel nalezen in een aparte gids. De actrice Roohangiz Saminejad bijvoorbeeld schitterde in 1932 in de film *Lor Girl*, de eerste in Farsi gesproken film. De film moest in Bombay worden opgenomen omdat het voor een Iraanse vrouw ook toen te controversieel was om zonder sluijer in het openbaar te verschijnen. De film was een groot internationaal succes, maar Saminejad werd bedreigd. Daarom veranderde ze later haar naam en leefde ze de rest van haar leven in anonimiteit en armoede. Kobra Saeedi maakte als jonge vrouw carrière met haar films. Toen ayatollah Khomeini's theocratische regime 43 jaar geleden de macht overnam, wilde ze niet in de pas gaan lopen. Ze nam deel aan een protest op Internationale Vrouwendag in 1979 tegen de invoering van de verplichte hidjab — en nam haar camera mee. Ze werd gevangengezet, jarenlang opgesloten in psychiatrische instellingen en vervolgens vrijgelaten in armoede en dakloosheid. In vele opzichten was ze de grootmoeder van Mahsa Jina Amini en alle jonge mensen die reeds de dood vonden (meer dan driehonderd tot op vandaag) in het protest tegen Amini's fataal afgelopen mishandeling door de autoriteiten.

Er zit heel veel glamour en rebellie in deze expo en de titel *Rebel Rebel*, ontleend aan het gelijknamig cultnummer van David Bowie uit 1974, is goed gekozen. De titel brengt hulde aan de buitengewone moed van de vrouwelijke sterren die hun carrière opbouwden in een cultuur die zich liet beïnvloeden door de westerse stijl maar tegelijk haar seksuele vrijheden niet omarmde.

Installatiezicht: SOHEILA SOKHANVARI *Rebel/Rebel*, 2022-2023, Barbican Art Gallery, Londen, © Lia Toby Getty Images

Sokhanvari's miniatuurschilderijen zijn kleurrijk en minutieus uitgevoerd met ei-tempera op kalfsleer. De gezichten van de vrouwen, gekopieerd van oude foto's, zijn in grijze tinten en zwart-wit geschilderd. Zo geven de miniaturen een draai aan de hedendaagse traditie van het schilderen op basis van foto's. 'Deze vrouwen zijn weggevaagd uit de Iraanse cultuurgeschiedenis, maar ze waren cruciaal', zegt Sokhanvari. 'Ze mochten na de revolutie niet langer acteren, niet zingen en niet dansen. Als vrouwelijke kunstenaar vind ik het een belangrijk verhaal om te vertellen. Ik wil de aandacht vestigen op hun strijd.' Sokhanvari vluchtte zelf als veertienjarige naar het Verenigd Koninkrijk, een jaar voor de revolutie. Ze studeerde wetenschappen maar voelde zich altijd al eerder een traag werkende alchemist met een zen levensstijl. Als ontheemde jonge vrouw werd ze sterk beïnvloed door de geschriften van Edward Said, vooral het verlangen naar huis, de heimwee en het gevoel van ontwricht te zijn zullen snel doordringen in haar kunst. Haar vader overleed in 2021, ze kon niet terugreizen om afscheid van hem te nemen. Maar zijn liefde voor ambacht (hij was kleermaker en modeontwerper, haar moeder was een geëmancipeerde docente literatuur) wakkerde haar eigen nieuwsgierigheid in het handgemaakte aan. In Londen, aan het befaamde Goldsmiths

College, raakte ze gefascineerd door de arts-and-crafts-beweging van William Morris en ging ze diens banden met het socialisme en sociale hervormingen bestuderen, een invloed die duidelijk doorwerkt in deze expo waarin sociaal engagement met ambacht wordt verweven. Sokhanvari bracht haar miniaturen aan tegen een achtergrond van met de hand geschilderde traditionele islamitische patronen op een negentig meter lange muur. Deze traditionele motieven zijn van oudsher ontworpen om de toeschouwer te imponeren zodat hij uitgenodigd wordt om de uitgestrektheid van het universum en de grootsheid van God te overdenken. Zo wordt The Curve een devotionele ruimte, een feministisch delirium, gewijd aan culturele iconen. Centraal in de expo staat het werk *The Star*, uit 2022, een reusachtige sculptuur, een kristal opgebouwd uit spiegels die verwijzen naar de traditionele Perzische decoratieve kunsten als de aineh-kari (spiegelmozaïeken) en khatam-kari (inlegwerk).

Vandaag heeft Sokhanvari een studio bij het Wysing Arts Centre in Cambridge en wil ze een positieve invulling geven aan haar verlies en verlangen. 'Je thuisland wordt snel een soort van Xanadu, je nostalgie zorgt ervoor dat je het gaat verheerlijken, dat wil ik toelaten, maar dan wel op een kritische manier.'

Net als zij overleefden sommige van de hier geportretteerde vrouwen de religieuze tirannie doordat ze wisten te ontsnappen naar het Westen. Op Soheila Sokhanvari's Instagram-account (soheila_sokhanvari_) kan je het bezoek van enkele van deze grote sterren, zoals Shohreh Aghdashloo, aan de expo volgen. Je ziet hen genieten van de ontmoeting met en viering van de personae die ze weleer waren. Er zit heel veel glamour en rebellie in deze expo en de titel *Rebel Rebel*, ontleend aan het gelijknamig cultnummer van David Bowie uit 1974, is goed gekozen. De titel brengt hulde aan de buitengewone moed van de vrouwelijke sterren die hun carrière opbouwden in een cultuur die zich liet beïnvloeden door de westerse stijl maar tegelijk haar seksuele vrijheden niet omarmde. Soheila Sokhanvari: 'De revolutie van 1979 stelde vrouwen voor een grimmige keuze: afzien van elke rol in het openbare leven of gedwongen worden tot ballingschap.' De soundscape gecomponeerd door Marios Aristopoulos, waarin de stemmen van iconische artiesten als Googoosh en Ramesh worden verweven, is vooral aangrijpend omdat het in Iran nog steeds verboden is voor een vrouw om in het openbaar te zingen.

De ontvoogding en vrijheidsstrijd van Iraanse vrouwen heeft een lange geschiedenis. In het Westen wordt die veelal

gereduceerd tot het streven naar de afschaffing van de verplichting tot het dragen van de hidjab, maar op deze expo wordt ze indirect maar in haar veelzijdigheid belicht. Sinds het begin van de vorige eeuw werd de hidjab in Iran afwisselend verplicht, verboden en dan weer getolereerd en vereist, afhankelijk ook van de regio. De Iraanse vrouwenbeweging heeft de afschaffing van de hoofddoek in haar ontvoogdingsstrijd nooit als een prioriteit gesteld. Eerder vond zij een breed draagvlak in haar strijd tegen familiale onderdrukking en geweld. De strijd voor het hoederecht over kinderen en gelijke erfenisrechten bijvoorbeeld — waarbij vrouwen traditioneel incorrect behandeld werden — was lange tijd prioritair voor de vrouwenbeweging en de strijd dus eerder constructief en gematigd. Vandaag lijkt het protest te radicaliseren. Daarbij komt dat ook buitenlandse krachten proberen het land te destabiliseren en te isoleren, zodat het volk in opstand komt en een burgeroorlog wordt uitgelokt, net zoals dat in Syrië gebeurde. Dat is iets waar alleen buitenlandse actoren baat bij hebben. Met haar krachtige tentoonstelling, die op een frisse manier de strijd van de Iraanse vrouwen verbeeldt, doet Sokhanvari mee een oproep aan alle Iraanse en niet-Iraanse actoren om het land en zijn mensen blijvend te ondersteunen en uit het isolement te houden. Boycot is geen oplossing.

'Mahsa Jina Amini, Mahsa Jina Amini – Say her name, say her name'

Soheila Sokhanvari

Els Roelandt

English translation

In the highly topical exhibition *Rebel Rebel*, the Iranian-British artist Soheila Sokhanvari exposes the contradictions that characterised the lives of Iranian women between 1925 and the 1979 revolution with her installation of a series of stunning miniature portraits and a soundscape.

In Urdu, *Jina* means life, it is one of the reasons why the slogan آزادی زندگی زن *Woman, Life, Freedom* — which Kurds have used since the end of the last century — resonates so much after the death of young student Mahsa Jina Amini. The slogan was first used by the PKK and later appropriated by female Kurdish resistance fighters and women's organisations worldwide.

On 20 September, she would have turned 23, Mahsa Jina Amini. Together with her brother, she went from her village to Tehran on that fateful day, 14 September, she wanted to visit the university where she hoped to enrol. At the subway exit, she was picked up by the morality police because a lock of hair was visible from under her hijab. Two hours after her arrest, Mahsa Jina Amini ended up in a coma, two days later, on 16 September 2022, she was pronounced dead of heart failure.

It feels strange to start a text with the narration of the death of a young woman. Whenever we describe or stage a young woman as a victim, we may be addressing an abuse, but at the same time, we are also normalising this abuse. This role is reinforced, confirmed, and considered to be in line with expectations by repeatedly situating women in a victim role.

Maybe that's why I wanted to see the *Rebel Rebel* exhibition at all costs at The Curve, an exhibition space in The Barbican in London. Rarely has an expo been more timely or better timed than this one. Soheila Sokhanvari, Cambridge resident Iranian-British artist, celebrates and commemorates in her exhibition 28 feminist icons from pre-revolutionary Iran, many of whom were forced into exile after the fall of Reza Pahlavi, better known to us as Reza Shah, the last Shah of Iran (from 1941 to 1979). These icons include intellectual and writer Simin Dāneshvar, poet Forough Farrokhzad and actress Nosrat Partovi, all completely unknown to me. Instead of presenting these women as victims of patriarchy and religious and political oppression, Sokhanvari portrays the women in their moment of glory, the moment when they experienced their artistically strong moment, as heroines. To let their portrait and name speak for themselves first, and their most miserable story that ends in oppression or violence to take precedence, not every portrait becomes a life story told, you can read it in a separate guide. The actress Roohangiz Saminejad, for example, starred in the 1932 film *Lor Girl*, the first film spoken in Farsi. The film had to be shot in Bombay because even then it was too controversial for an Iranian woman to appear in public without a veil. The film was a huge international success, but Saminejad was threatened. Therefore, she later changed her name and lived in anonymity and poverty for the rest of her life. Kobra Saeedi made a career with her films as a young woman. When Ayatollah Khomeini's theocratic regime took power 43 years ago, she did not want to fall into line. She took

part in a protest on International Women's Day in 1979 against the introduction of compulsory hijab — and took her camera with her. She was imprisoned, locked up in mental institutions for years, and then released into poverty and homelessness. In many ways, she was the grandmother of Mahsa Jina Amini and all the young people who have already died (more than three hundred to date) in protest against Amini's fatal mistreatment by the authorities.

Sokhanvari's miniature paintings are colourful and meticulously executed with egg tempera on calfskin. The faces of the women, copied from old photographs, are painted in grey tones and black and white. The miniatures thus twist the contemporary tradition of painting based on photographs. 'These women have been erased from Iranian cultural history, but they were crucial,' says Sokhanvari. 'After the revolution, they were no longer allowed to act, sing or dance. As a female artist, I think it's an important story to tell. I want to draw attention to their struggle.' Sokhanvari herself fled to the United Kingdom at the age of fourteen, a year before the revolution. She studied science but always felt more like a slow-working alchemist with a zen lifestyle. As a displaced young woman, she was deeply influenced by the writings of Edward Said, especially the longing for home, homesickness, and sense of being dislocated will soon permeate her art. Her father passed away in 2021, and she could not return to say goodbye to him. But his love of craft (he was a tailor and fashion designer, and her mother was an emancipated literature teacher) sparked her own curiosity in the handmade. In London, at the renowned Goldsmiths College, she became fascinated with William Morris's arts and crafts movement and began to study its links to socialism and social reform, an influence evident in this exhibition that intertwines social engagement with craft. Sokhanvari placed her miniatures against a background of hand-painted traditional Islamic patterns on a ninety-meter-long wall. These traditional motifs are designed to impress the viewer and invite him to contemplate the vastness of the universe and the greatness of God. Thus, *The Curve* becomes a devotional space, a feminist delirium, dedicated to cultural icons. Central to the exhibition is the work *The Star*, from 2022, a gigantic sculpture, a crystal made up of mirrors that refer to the traditional Persian decorative arts such as the aineh-kari (mirror mosaics) and khatam-kari (marquetry).

Today, Sokhanvari has a studio at the Wysing Arts Center in Cambridge and wants to positively interpret her loss and longing. 'Your homeland is quickly becoming a kind of Xanadu, your nostalgia makes you glorify it, I'll admit that, but in a critical way.'

Like her, some of the women portrayed here survived religious tyranny by escaping to the West. On Soheila Sokhanvari's Instagram account ([soheila_sokhanvari_](#)), you can follow the visit of some of these big stars, such as Shohreh Aghdashloo, to the expo. You see them enjoying meeting and celebrating the personae they used to be. There is a lot of glamour and rebellion in this expo, and the title *Rebel Rebel*, taken from David Bowie's 1974 cult song of the same name, is well chosen. The title pays tribute to the extraordinary courage of the female stars who built their careers in a culture that was influenced by Western style but did not embrace its sexual freedoms. Soheila Sokhanvari: 'The 1979 revolution presented women with a stark choice: to renounce any role in public life or be forced into exile.' Composed by Marios Aristopoulos, the soundscape interweaves the voices of iconic artists such as

Googoosh and Ramesh, which is especially poignant because, in Iran, it is still forbidden for a woman to sing in public.

The emancipation and freedom struggle of Iranian women has a long history. In the West, it is often reduced to striving for the abolition of the obligation to wear the hijab, but in this exhibition, it is indirectly highlighted in its versatility. Since the beginning of the last century, the hijab in Iran has been alternately compulsory, forbidden, tolerated and required, depending on the region. The Iranian women's movement has never made abolishing the headscarf a priority in its emancipation struggle. She previously found broad support in her fight against family oppression and violence. For example, the battle for custody of children and equal inheritance rights — in which women have traditionally been treated incorrectly — has long been a priority for the women's movement, and the struggle has therefore been rather constructive and moderate. Today the protest seems to be radicalising. In addition, foreign forces are also trying to destabilise and isolate the country so that the people revolt and a civil war is provoked, just as happened in Syria. That is something that only foreign actors benefit from. With her powerful exhibition, which depicts the struggle of Iranian women in a fresh way, Sokhanvari also appeals to all Iranian and non-Iranian actors to continue to support the country and its people and to keep them out of isolation. Boycott is not a solution.